

Ziekte-Cognitie-Lijst (ZCL)*

EVERS, A.W.M., KRAAIMAAT, F.W., VAN LANKVELD, W., JACOBS, J.W.G., & BIJLSMA, J.W.J. (1998)

a) Achtergrond en doelstelling

De Ziekte Cognitie Lijst is een Nederlandstalige vragenlijst en werd ontwikkeld om de betekenisverlening bij chronisch zieken na te gaan. Deze werd geoperationaliseerd in drie constructen waarbij de manier waarop betekenis gegeven wordt aan een negatieve gebeurtenis, nl. chronische ziekte centraal staat: 'hulpeloosheid', benadrukt de negatieve betekenis van een intrinsiek, aversieve stimulus; 'acceptatie', waar de negatieve betekenis van een intrinsiek, negatieve betekenis van een stimulus afgezwakt wordt, en perceptie van 'disease benefits', de toevoeging van een positieve betekenis aan een intrinsiek, negatieve stimulus. De genoemde wijzen van betekenisverlening dragen in verschillende mate bij tot het psychisch en lichamelijk functioneren van chronisch zieken.

b) Doelgroep

Algemene vragenlijst die kan gebruikt worden voor verscheidene patiënten populaties.

c) Subschalen + items

De vragenlijst bevat drie subschalen:

1. Hulpeloosheid (6 items): bv. 'door mijn ziekte voel ik mij vaak hulpeloos'
2. Acceptatie (6 items): bv. 'ik heb de beperkingen van mijn ziekte leren aanvaarden'
3. Disease benefits' (6 items): bv. 'het omgaan met mijn ziekte heeft mij sterker gemaakt'

Er wordt gevraagd in welke mate men het eens is met uitspraken zoals die door mensen met een langdurige ziekte werden geformuleerd.

De antwoordcategorieën zijn: 1 = niet, 2 = een beetje, 3 = in sterke mate, 4 = helemaal.

d) Materiaal

Vragenlijst.

e) Afnamewijze

Individueel of groepsgewijs.

f) Afnameduur

Vijf minuten.

g) Scoring

De scores per subschaal worden samengeteld, er is geen totaalscore.

h) Normering

Geen normen beschikbaar.

i) Betrouwbaarheid

Interne consistentie en stabiliteit van de schalen werden nagegaan bij 263 patiënten met reumatoïde artritis en 167 patiënten met multiple sclerose.

- * interne consistentie: Alphacoëfficiënten voor de drie schalen varieerden van .84 tot .91 en wijzen op een goede interne consistentie.
- * test-hertestbetrouwbaarheid: de temporele stabiliteit werd nagegaan bij een kleinere populatie (81 RA patiënten en 67 MS patiënten), waarbij de vragenlijst tweemaal afgenomen werd, met een interval van een jaar. Correlaties tussen de twee afnamen wijzen op een goede test-hertestbetrouwbaarheid (correlaties hoger dan .67).

j) Validiteit

- * Inhoudsvaliditeit: er werden intercorrelaties berekend (voor RA en MS patiënten) tussen de subschalen om de onderlinge samenhang na te gaan. Hulpeloosheid en Acceptatie correleerden negatief ($r = -.43/-.45$), Acceptatie en Disease Benefits correleren positief ($r = .36/.46$); de correlatie tussen Hulpeloosheid en Disease benefits is niet significant voor RA patiënten ($r = -.03$), en negatief voor MS patiënten ($r = -.19$).

- * Predictieve validiteit: bleek uit de mogelijkheid die de ZCL bezit om te voorspellen in hoeverre ziektecognities een belangrijke rol spelen in het verloop van een chronische ziekte (interval van 1 jaar). Acceptatie en Disease Benefits waren gerelateerd aan gunstige veranderingen in de fysieke en psychische gezondheid, Hulpeloosheid was gerelateerd met ongunstige veranderingen.
- * Convergente validiteit: de constructvaliditeit werd vastgesteld door correlaties te berekenen tussen de schalen en andere betrouwbare en relevante vragenlijsten (maten voor ziekteactiviteit, lichamelijk en psychisch welbevinden, persoonlijkheid, coping en sociale steun). De gevonden correlaties waren in overeenstemming met de vooropgestelde hypothesen. Acceptatie en Disease Benefits waren relatief sterker gecorreleerd met positieve uitkomstmaten, persoonlijkheid en proces variabelen, terwijl het omgekeerde geldt voor Hulpeloosheid.

k) Referenties

Evers, A.W.M., Kraaimaat, F.W., Van Lankveld, W., Jacobs, W.G., & Bijlsma, J.W.J. (1998). De Ziekte-Cognitie-Lijst (ZCL). *Gedragstherapie*, 31, 205-220.

Evers, A.W.M., Kraaimaat, F.W., Van Lankveld, W., Jongen, P.J.H., Jacobs, J.W.G., & Bijlsma, J.W.J. (2001). Beyond unfavorable thinking: The Illness Cognition Questionnaire for chronic diseases. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 69, 1026-1036.

l) Uitgever

De vragenlijst is op schriftelijk verzoek verkrijgbaar bij de eerste auteur.

* Deze fiche werd gemaakt door Ilse Viane (2002).✍